

KREIPIMASIS DĖL EDITOS ESTRELOS PASIŪLYTO REZOLIUCIJOS “DĖL LYTINĖS IR REPRODUKČINĖS SVEIKATOS BEI TEISIŲ” PROJEKTO

VAIKAMS REIKIA MEILĖS, O NE SEKSO

Mes, susipažinę su Europos Parlamento narės Editos Estrelas pasiūlytu rezoliucijos “Lytinei ir reprodukčinei sveikatai bei teisėms” (toliau - rezoliucija) projektu, reiškiamo pasipiktinimą dokumento turiniu ir griežtai jam nepritariame, pabrėždami, jog nors tekste išryškintos su moters ir motinos sveikata Europoje bei už jos ribų susijusios ir vis dar aktualios problemos, dokumente siūlomi šių problemų sprendimo būdai yra nepriimtini ir nežymiai susiję su tikrąja sveikatos apsauga. Šiuo kreipimusi reikalaujame Lietuvos europarlamentarų atstovauti visuomenės interesams ir **balsuoti prieš šį rezoliucijos projektą**.

Vietoj valstybės apsaugos ir paramos vaiko besilaukiančiai motinai, rezoliucija **skatinami abortai**, kurie be kita ko **vadinami „žmogaus teise”** (33 paragrafas), nors tokia teisė nebuvo ir nėra visuotinai pripažinta, kartu neatsižvelgiant į tai, jog ši sritis peržengia Europos Sąjungos (ES) kompetencijos ribas, o taip pat ES nėra sutarimo abortų klausimu (*konstatuojamoji dalis U*). Nėgana to, abortus siūloma skatinti, pasitelkiant ES paramos vystymuisi fondus (71 ir 76 paragrafai).

Neatmesdami lytinio ugdymo svarbos, rengiant jaunus europiečius atsakingiems santykiams, griežtai atsisakome pripažinti dokumente išdėstytą nuomonę, esą tėvai ugdymo procese užima viso labo vienos iš suinteresuotų pusių vietą (40 paragrafas), taip paneigiant jų, kaip pirmųjų ir pagrindinių auklėtojų, svarbą. Pakartotinai tėvų vieta auklėjimo procese paneigiama, kviečiant **nepilnamečiams suteikti galimybę** naudoti kontraceptines priemones bei **pasirinkti abortą be tėvų sutikimo** (44 paragrafas).

Dokumento tekstu taip pat **siekama** reguliuoti ir **suvaržyti sąžinės laisvę** (34 paragrafas), o ypatingai teisę neatlikti aborto, jei tai prieštarauja įsitikinimams ar tikėjimui, išskyrus atvejus, nustatytus teisės. Tuo tarpu sąžinės laisvė yra viena pamatinių teisių, o jos dalimi esanti teisė (šiuo konkrečiu atveju) neatlikti aborto (*angl. conscientious objection*), yra visuotinai pripažinta ir įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 10 straipsnio 2 - ają dalį: „Teisė atsisakyti veikti dėl vidinių įsitikinimų yra pripažįstama pagal šios teisės įgyvendinimą reglamentuojančius nacionalinius įstatymus.”

Nors paskutiniuoju rezoliucijos projekto redakcijoje nebeliko daugelyje Europos šalių pasipiktinimą sukėlusiu PSO „Standartų lytiniam švietimui Europoje”, kuriuose pateikiama seksualinės iniciacijos vaikams programa (pavyzdžiui, pagal *Standartus* 0-4 metų vaikai turi būti informuojami apie: „malonumą bei pasitenkinimą, pasiekiamą liečiant savo kūną”, „ankstyvosios vaikystės masturbaciją”, „teisę tyrinėti skirtingas lytines tapatybes” ir t.t.), ES šalys narės esamu tekstu vis dar raginamos įvesti „**privalomas lytinio švietimo pamokas visiems vaikams, lankantiems pradinės bei vidurinės mokyklas**” (41 paragrafas).

Remdamiesi tuo, kas buvo išdėstyta anksčiau, pareiškiamo, jog esamas rezoliucijos projektas **pažeidžia** ne tik visuotinai pripažintą žmogaus (ypatingai vaikystės bei tėvystės) teises, įvairius **tarptautinius ir nacionalinius teisės aktus (žr. 1 priedą)**, pamatines ES laisvės, lygybės ir gerovės idėjas, tačiau, be abejonės, moralės normas kartu su Lietuvos žmonių papročiais.

Tai pat atkreipiame dėmesį, kad daugelio įvairių mokslinių tyrimų duomenimis, **privalomas rengimas šeimai, “ABC” ŽIV/AIDS prevencijos programa** (*ištikimybė šeimoje, monogaminiai ryšiai ir ŽIV testavimas; rizikos grupės asmenims – prezervatyvų naudojimas*) kur

kas efektyviau apsaugo nuo LPL plitimo ir nepageidautino paauglių nėštumo, nei privalomas lytinis švietimas ir kontracepcijos priemonių propagavimas (žr. 2 priedą).

Dėl privalomo lytinio švietimo

Rezoliucijoje apeliuojama į LPL ir abortų skaičiaus mažinimą, visa tai susiejant su ankstyvu lytiniu švietimu. Manome, kad tokia prielaida yra klaidinga. Vienoje iš naujausių ir didžiausių iki šiol atliktos apimties Europoje mokslinių studijų, „**Faktoriai susiję su paauglių nėštumais EU šalyse: sisteminė apžvalga**” (žr. 2 priedo [1]): (*REPROSTAT2*), kurioje apibendrinti tyrimai atlikti 25 EU šalyse nuo 1995 iki 2005 m., siekiant nustatyti 13-19 metų paauglių lytinės elgsenos keitimo ir lytinio švietimo sąsajas (išanalizuoti **4444 šaltiniai**), pateiktos tyrimą apibendrinančios išvados, kurios sudaro prielaidą abejoti visų tyrimų, teigiančių jog lytinio švietimo, jaunimui palankių paslaugų ir pan. programos daro įtaką LPL ir paauglių nėštumų mažėjimui. **Studijos išvadose teigiama** jog:

- Visuose tyrimuose: iširusi šeima, nepalankios socioekonominės sąlygos, žemas išsilavinimas buvo pastoviai susijęs su paauglių nėštumais;

- Daugelis nepalankių sveikatai faktorių tokių kaip rizikinga seksualinė elgsena, alkoholio ar/ir narkotikų vartojimas, rūkymas turėjo tam tikrų asociacijų su paauglių nėštumais;

- Ryšys tarp lytinės sveikatos žinių, jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų plėtros ir prieinamumo bei mažesnio paauglių nėštumų skaičiaus pateiktas kartu su visišku neaiškumu apie kiekvieno ryšio stiprumą.

- **Paslaugų jaunimui didinimas ir jų prieinamumas nemažina paauglių nėštumų.** Visuose ryšiuose neaišku kaip įvairūs faktoriai sąveikauja vieni su kitais. Šių studijų aprašomasis pobūdis neleidžia nustatyti nėštumų mažėjimo ir paslaugų prieinamumo priežastingumu.

Mokslinių tyrimų pavyzdžiai šia tema (žr. 2 priedą).

Manome, kad lytinio švietimo temos eskalavimas skatina išbandyti šiuos santykius ankstyvame amžiuje, o pačios LPL ir abortai prasideda nuo lytinių santykių. Mokoma ne atsakomybės, o jos vengimo. Manome, kad geriausia apsauga nuo nepageidaujamo vaikų nėštumo ir LPL yra susilaikymas, dora bei pagarba savo ir kito žmogaus asmenybei ir kūniui. Vaikams reikia meilės, o ne sekso. Deja, tam Estrelos rezoliucijos projekte vietos nėra.

Atkreipiame dėmesį, kad Vokietijoje tėvai kartu su vaikais protestuoja prieš privalomą lytinį švietimą. **Tikėtina, kad lytinis švietimas neišspręstų nei LPL nei ankstyvų nėštumų problemas. O pats rezoliucijos projektas, preziumuojant, kad kiekvienas vaikas yra (turi būti) seksualiai aktyvus, iš esmės yra priverstinė lytinių santykių ir kontracepcijos priemonių propaganda. Tuo pačiu niekinamos šeimos vertybės, tėvų vaidmuo, tradicijos, papročiai, skatinama kitokia, negu Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta, santuokos sudarymo ir šeimos kūrimo samprata.** Apibendrinant, darytina išvada, kad tokio dokumento priėmimas sulauktų didžiulio visuomenės pasipiktinimo.

Dėl privalomo abortų įteisavimo

Pabrėžiame, jog abortų įteisavimas ar draudimas yra ne ES, o kiekvienos valstybės vidaus reikalas. Mūsų požiūriu abortas bet kurioje embriono stadijoje yra gyvybės nutraukimas - žmogžudystė, kad ir koku gražiu žodžiu tai būtų vadinama ir kokie to motyvai.

Atsižvelgiant į emigracijos mastus, šeimų, negalinčių susilaukti vaikų, skaičių bei mažus gimstamumo rodiklius **Lietuvai svarbus yra kiekvienas žmogus**. Ko vertas šiandien Lietuvos socialdemokratų partijos priešrinkiminės agitacijos šūkis „SVARBIAUSIA – ŽMOGUS“? Raginame Jus balsuoti prieš, taip paliekant teisę kiekvienai ES šaliai narei abortų klausimą spręsti savo nuožiūra.

Taip pat rekomenduojame susipažinti su Europos katalikų šeimų asociacijų federacija pateikta rezoliucijos teksto analize, kuri prieinama internete adresu:

<http://www.fafce.org/attachments/article/83/Estrela%20SRHR%20-%20Why%20this%20report%20is%20not%20worthy%20of%20the%20EU.pdf>

Žinodami, jog dalis Lietuvos europarlamentarų (Leonidas Donskis, Vilija Blinkevičiūtė ir Justas Vincas Paleckis) pastarąjį kartą pasisakė už tuometinį Estrelos rezoliucijos projekto variantą (vis dar siūliusį privalomą lytinį ugdymą su ankstyvąja masturbacija mažamečiams tiek mokykloje, tiek ir namuose), o kartu žinodami, jog dėl menkai pakoreguoto dokumento bus balsuojama dar kartą, prašome Lietuvos europarlamentarų į šį balsavimą žiūrėti atsakingai ir projekto nepalaikyti.

Lietuvos tėvų forumas

Manome, kad privalomas lytinis švietimas nepilnamečiams ir abortų propagavimas ar įteisėjimas prieštarauja:

- Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai “Niekas neturi patirti **savavališko kišimosi į jo privatumą, šeimos gyvenimą**” (12 str.), “Tėvai turi pirmumo teisę parinkti savo vaikams mokymą” (26 str. 3 d.);

- Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijai: “Valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais; be to, **vaiko pažiūroms**, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, **skiriama daug dėmesio**” (12 str. 1d.); “Vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę; todėl ši teisė apima laisvę ieškoti, **gauti** ir perduoti bet kokio pobūdžio **informaciją** <...>. Įgyvendinant šią teisę, gali būti kai kurių apribojimų, tačiau jie gali būti tik tokie, kokie numatyti įstatymu ir yra būtini: <...> **gyventojų sveikatai ar dorovei apsaugoti**” (12 str. 1d.);

- Jungtinių Tautų vaiko teisių deklaracijai: “vaikui, turint galvoje jo fizinį ir protinį nesubrendimą, reikia ypatingos apsaugos ir priežiūros, įskaitant atitinkamą teisinę apsaugą, tiek **iki gimimo**, tiek ir po jo” (preambulė);

- Tarptautiniam pilietinių ir politinių teisių paktui “Niekas neturi patirti **savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą**” (17 str.);

- Tarptautiniam ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktui “Šalys, įsipareigoja **gerbti tėvų laisvę** <...> **užtikrinti** religinį bei **dorovinį savo vaikų auklėjimą pagal savo pačių įsitikinimus**” (13 str.)

- Religinių įsitikinimų ir tikėjimo laisvei;

- LR Konstitucijai:

- “Žmogaus **teisę į gyvybę** saugo įstatymas.” (19 str.)

- “Minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma. Kiekvienas žmogus turi teisę laisvai pasirinkti bet kurią religiją arba tikėjimą ir vienas ar su kitais, privačiai ar viešai ją išpažinti, atlikinėti religines apeigas, praktikuoti tikėjimą ir mokyti jo. <...> Tėvai ir globėjai nevaržomi rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir **doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus**” (26 str.);

- “Piliečiai, priklausantys tautinėms bendrijoms, turi teisę **puoselėti savo** kalbą, kultūrą ir **papročius**” (37 str.);

- “Tėvų teisė ir pareiga - auklėti savo vaikus **dorais žmonėmis** ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti” (38 str.).

- Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymui (4 str.):

Neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi daranti viešoji informacija:

1. Neigiamą poveikį nepilnamečiams darančia informacija laikoma tokia viešoji informacija, kuri gali būti žalinga nepilnamečių psichinei ar fizinei sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam ar **doroviniam vystymuisi**.

2. Neigiamą poveikį nepilnamečiams darančiai informacijai priskiriama ši viešoji informacija:

- 1) <...> **nepagarbą gyvybei;**

4) **erotinio pobūdžio;**

14) kuria **skatinama** nepilnamečių seksualinė prievarta ir jų išnaudojimas, **nepilnamečių lytiniai santykiai;**

15) kuria **skatinami lytiniai santykiai;**

16) kuria **niekinamos šeimos vertybės, skatinama kitokia, negu Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta, santuokos sudarymo ir šeimos kūrimo samprata;**

3. Neigiamą poveikį nepilnamečiams darančios informacijos skleidimas draudžiamas arba ribojamas šio įstatymo nustatyta tvarka.

4. Draudžiama skleisti informaciją, atitinkančią šio straipsnio 2 dalies 12 punktą, ir kitais įstatymais uždraustą viešąją, ypač pornografinio turinio, informaciją, taip pat nepilnamečių seksualinę prievartą ir jų išnaudojimą skatinančią ir (ar) savitikslią smurtą pateikiančią informaciją.

- LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo bendrosioms nuostatoms: “kiekvienam vaikui - **ties iki gimimo**, tiek ir po jo - turi būti garantuota galimybė būti sveikam ir normaliai vystytis fiziškai bei protiškaici, o gimusiam vaikui - taip pat **doroviškai** ir dalyvauti visuomenės gyvenime” (4 str.);

Taip pat prieštarauja CJ C-34/10 (Oliver Brüstle v Greenpeace e.V) bylos išvadoms.

**Kuri LPL ir paauglių nėštumų skaičiaus mažinimo strategija pasiteisina:
privalomas lytinis švietimas ar privalomas rengimas šeimai?**

Skirtingi Švedijos ir Lenkijos pasirinkimai. Lenkijos mokyklose įvestas privalomas rengimas šeimai, kurio standartas – abstinencija iki santuokos. Švedijoje – privalomas lytinis švietimas įteisintas nuo 1957 m. Lyginant šių dviejų šalių duomenis, pateiktus PSO Europos regioninio biuro, Lundo universiteto ir Tarptautinės planuotos tėvystės federacijos Europos tinklo bendroje studijoje „Lytinis švietimas Europoje“ [2] akivaizdžiai matyti, jog Švedijos mergaičių paauglių, turėjusių lytinius santykius, procentas yra vienas didžiausių tarp Europos šalių – **30,9 proc.**, o Lenkijos vienas mažiausių – **9,2 proc.** **ŽIV infekuotų dalis 1 mln. gyventojų Švedijoje – 43, Lenkijoje – 15,8.** Pirmųjų lytinių santykių turėjusių paauglių vidutinis amžius Lenkijoje **17,9**, Švedijoje **16,4**. Paauglių abortų Lenkijoje nėra (draudžiama įstatymu), Švedijoje – 24,4 1000-čiui 15–19 m. amžiaus merginų. Kontracepcijos vartojimo per paskutinius lytinius santykius rodiklis Švedijoje taip pat vienas aukščiausių Europoje – 90,5 proc [3].

Tarptautinio tyrimo, kurį inicijavo Pasaulinės sveikatos organizacijos Europos regioninis biuras „Moksleivių su sveikata susijusios elgsenos studijos“ (*angl. Health Behaviour in School-aged children – HBSC*), duomenimis, **Lenkijoje tarp penkiolikmečių lytinius santykius turėjusių paauglių procentas pats mažiausias iš visų tirtų 35 Europos šalių, Švedija, šia prasme, yra „pirmaujančių“ šalių dešimtuose** [4].

Ugandos fenomenas. Kokia strategiją geriau pasirinkti siekiant sumažinti LPL ir AIDS skaičių atsakyti gali būti Ugandos fenomenas. Pasaulyje priskaičiuojama apie **20 mln.** žmonių, kurie mirė nuo AIDS, daugiau nei **14 mln.** jų mirė Afrikos žemyne, tame tarpe Ugandoje – 1 mln. Tačiau Ugandoje padėtis pasikeitė, kai pirmoji šalies šeima Ugandos prezidentas Yoweri ir jo žmona Janet Museveni pradėjo įgyvendinti „**ABC**“ [5] **ŽIV/AIDS prevencijos programą.** Ji buvo grįsta pirmine prevencija – skatino jaunuolius/es susilaikyti nuo nesantuokinių lytinių santykių. Organizacijos, kurių veikla grįsta tikėjimu, buvo šios strategijos integralia dalimi, ir jų pagrindinis vaidmuo buvo **abstinencijos ir ištikimybės skiepijimas.** **ŽIV infekuotųjų skaičius Ugandoje nukrito nuo 30 proc. 1990 m. iki 10 proc. 1998 m.** Tuo metu kitose Afrikos šalyse buvo diegiama antrinė prevencija grįsta – rizikingo elgesio pasekmių mažinimo strategija, kuri propagavo prezervatyvų naudojimą ir savanorišką konsultavimąsi bei testavimąsi. Autoriai, tyrę ŽIV/AIDS situaciją Afrikoje, teigia, jog didžiausia Ugandos sėkmė, kad **ABC abstinencijos strategija buvo pradėta anksčiau nei prezervatyvų socialinė rinkodara. Jei Ugandos ABC modelis būtų įdiegtas kitose Afrikos žemyno šalyse, nuo 1996 m. iki šiandien mažiau nei 6 mln. žmonių būtų infekuoti ŽIV ir mažiau nei 4 mln. vaikų būtų nelikę našlaičiais** [6].

Literatūros sąrašas:

1. Imamura M., Tucker J., Hanaford P. et al. Factors associated with teenage pregnancy in the European Union countries: a systematic review. *European Journal of Public Health*. 2007 Vol, 17. Nr. 6. P. 630-636.
2. Sexuality education in Europe. A Reference guide policies and practices. IPPF European Network. 2006.
3. Ten pat.
4. Ross J., Godeau E., Dias S. (2004). Sexual health. Young people's health in context// Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2001/2002 survey. WHO Europa.
5. ABC - pirmosios raidės angl. *Abstinence for youth, including the delay of sexual debut and abstinence until marriage; Being tested for HIV and being faithful in marriage and monogamous relationships; Correct and consistent use of condoms for those who practice high-risk behaviours _ abstinencija jaunimo iki santuokos; ištikimybė šeimoje, monogaminiai ryšiai ir ŽIV testavimas; rizikos grupės asmenims – prezervatyvų naudojimas.*
6. Green E.C., Stoneburner R.L. Hearst N. . Evidence that demands Action. Comparing Risk Avoidance and Risk Reduction strategies for HIV Prevention//The Medical institute for Sexual Health. 2005 Prieiga internete <http://www.medinstitute.org>.